

ALEKSANDRA POLAK-KRUSZYK

 <http://orcid.org/0000-0001-7005-7238>

Uniwersytet Wrocławski

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii

Porzucanie zwierząt jako przestępstwo w polskim porządku prawnym

Оставление животных как преступление
в польской правовой системе

Абстракт

В статье предпринята попытка показать уголовные последствия для людей, бросающих животных, в соответствии с польским законодательством. Цель данной статьи – представить оставление животных как одну из форм жестокого обращения с животными. Статья систематизирует применимые меры наказания с учетом польского уголовного законодательства. Кроме того, будет затронута и проблема оставления животных на основании польского гражданского законодательства, включая правовой статус животных в правовых и материальных отношениях. В конечном итоге будут обсуждаться трудности, связанные с доказательством, с учетом существующей судебной практики и результатов эмпирических исследований, проведенных в последние годы.

Ключевые слова: оставление животных, преступление против животных, жестокое обращение с животными, уголовное право, гражданское право

Animal Abandonment as a Crime According
to the Polish Legal System

Abstract

The article will attempt to show criminal consequences against people who abandon animals according to the Polish law. What is more, the purpose of this paper is to show animal abandonment as one of animal cruelty crimes. In addition, it will systematize applicable penalties taking into consideration Polish criminal law. All in all, it will present animal abandonment according to the Polish civil law, including animals' legal status in area of property law and movable possessions. To sum up, the article will discuss difficulties which may cause taking of evidence against this kind of criminals, due to actual judicial practice and data of the empirical study.

Keywords: animal abandonment, animal abuse, animal cruelty crimes, criminal law, civil law

Wprowadzenie

Zjawisko porzucania zwierząt już od jakiegoś czasu stanowi obiekt żywego zainteresowania przedstawicieli doktryny. Zagadnienie to poddawane jest współcześnie licznym dyskusjom zwłaszcza w kontekście niskiej wykrywalności tego rodzaju sprawców i nikłej świadomości społeczeństwa co do przestępności samego czynu. Ludzie bowiem najczęściej w ogóle nie utożsamiają zjawiska porzucenia ze znaną polskiemu prawu karnemu konstrukcją przestępstwa, obwarowaną w istocie sankcją karną. Niemniej jednak niezależnie od odczucia opinii społecznej porzucanie zwierząt w świetle obowiązujących przepisów, zgodnie z art. 35 ust. 1a w zw. z art. 6 ust. 2 pkt 11¹ pozostaje jedną z form znęcania się nad nimi i w efekcie stanowi przestępstwo, a sprawca realizujący znamiona tego czynu podlega odpowiedzialności karnej wskazanej w ustawie. W pierwszej kolejności warto zatem omówić podstawowe aspekty związane z prawnokarnym ujęciem tematu.

Jednocześnie, w kontekście samego porzucania, należy również bliżej przyjrzeć się sytuacji zwierząt na płaszczyźnie samych stosunków społecznych, a w szczególności statusu zwierzęcia z punktu widzenia prawa cywilnego, które owe stosunki normuje i na gruncie którego spotykamy się ze zjawiskiem „porzucenia rzeczy”. Próba wyjaśnienia tego zagadnienia jest jednak skomplikowana, czego dowodzą licznie toczące się w tym zakresie spory, a także chętnie zgłaszane propozycje nowych rozwiązań kwestii z tym związanych. Nie bez powodu wokół samego zagadnienia toczy się debata nie tylko o charakterze *stricte* prawnym, ale i filozoficznym, moralnym, a nawet etycznym. Należy zatem postawić przede wszystkim pytanie o miejsce tego szczególnego tworu, jakim jest zwierzę w sferze stosunków społecznych, a w konsekwencji i cywilnoprawnych². Jest to temat bardzo aktualny i ważny, o czym świadczą wprowadzane obecnie liczne postanowienia międzynarodowe, a także zmiany przepisów w poszczególnych państwach. Warto przy tej okazji wyjaśnić również zjawisko związane z ewentualnym, późniejszym zawłaszczeniem takiego zwierzęcia, a także konflikt pomiędzy przepisami ustawy o ochronie zwierząt, zgodnie z którymi porzucenie stanowi przestępstwo, a unormowaną w art. 180 k.c. cywilnoprawną konstrukcją porzucenia rzeczy.

¹ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, Dz.U. 2019 poz. 122 z późn. zm.

² M. GOETTEL: *Sytuacja zwierząt w prawie cywilnym*. Warszawa 2013, s. 16–18.

Porzucanie zwierząt na gruncie prawa karnego

Nie ulega wątpliwości, że zachowanie polegające na porzuceniu zwierzęcia zawsze jest czynem bezdusznym, okrutnym³ i bez wątpienia zasługuje na negatywną reakcję czy to ze strony polskiego prawa, czy też ze strony opinii publicznej. Nie jest jednak do końca oczywista kwestia związana z pociąganiem do odpowiedzialności tego typu sprawców. O ile bowiem drastyczne przypadki okaleczania zwierząt czy też ostatnio nagminnie nagłaśnianych hodowli w nieludzkich warunkach w świadomości większości społeczeństwa od razu przywodzą na myśl przestępstwo znęcania się, o tyle w przypadku samego porzucania kwestia nie dla wszystkich pozostaje jasna. Zgodnie z obowiązującym porządkiem prawnym ustawodawca w art. 6 ust. 2 pkt 11 u.o.z. zaliczył porzucanie zwierząt do sposobów znęcania się nad zwierzęciem i – jak wskazuje się w doktrynie – jest to współcześnie jedno z najpowszechniejszych przestępstw skierowanych przeciwko zwierzętom. Tym samym, z uwagi na liczne trudności dowodowe i nikłą świadomość ludzi w tym zakresie, jest też zarazem jednym z najrzadziej sankcjonowanych przestępstw skierowanym przeciwko zwierzętom⁴.

W myśl art. 35 ust. 1a u.o.z. „ten, kto znęca się nad zwierzęciem, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”. Gdy sprawca działa ze szczególnym okrucieństwem, wówczas mamy do czynienia z zaostrożoną odpowiedzialnością karną i maksymalny wymiar kary pozbawienia wolności wynosi w takim wypadku od 3 miesięcy do lat 5 (art. 35 ust. 2 u.o.z.). Z przypadkiem szczególnego okrucieństwa będziemy mieli w istocie do czynienia w sytuacji, gdy zwierzęciu w związku z porzuceniem zadawane jest dodatkowe cierpienie. Słusznie zauważa Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 8 lipca 2004 roku, że „szczególnym okrucieństwem [...] jest zadawanie ofierze dodatkowych cierpień, bądź to psychicznych, bądź fizycznych, męczących ją i wykraczających ponad granice niezbędne do osiągnięcia skutku [...] co winno wynikać podmiotowo z nastawienia sprawy”⁵. Znamieniem kwalifikującym w praktyce będzie zatem często spotykane porzucanie w wyjątkowo niesprzyjających warunkach atmosferycznych, np. w środku zimy, porzucanie zwierząt ciężarnych lub przywiązywane zwierzęcia do drzewa czy też słupa, co uniemożliwia mu samodzielne przeżycie. Ponadto, zgodnie z art. 35 ust. 3 sąd

³ G. REJMAN: *Ochrona prawna zwierząt*. „Studia Iuridica” 2006, t. XLVI, s. 255–256.

⁴ D. KARAS: *Jak Polacy znęcają się nad zwierzętami? Raport z monitoringu sądów, prokuratur i policji, wersja rozszerzona*. Kraków–Wrocław 2016, s. 75. Dostępne w internecie: <https://czarnaowca.org/wp-content/uploads/2016/03/CzarnaOwca-NMP-RAPORT-1.pdf> [data dostępu: 29.10.2019].

⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 lipca 2004 r., II AKa 139/04, LEX nr 148554. Dostępne w internecie: <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/ii-aka-139-04-wyrok-sadu-apelacyjnego-w-katowicach-520242250> [data dostępu: 29.10.2019].

obligatoryjnie orzeka przepadek zwierzęcia, z kolei na podstawie art. 35 ust. 3a może orzec zakaz posiadania zwierzęcia określonej kategorii albo wszelkich zwierząt od 1 do 10, tytułem środka karnego. Orzeczenie takiego zakazu jest fakultatywne i każdorazowo należy do oceny sądu. Co ciekawe, jeśli przestępstwo zostało popełnione w związku z wykonywaniem zawodu, prowadzeniem działalności lub wykonywaniem czynności wymagających zezwolenia, które są związane z wykorzystywaniem zwierząt lub oddziaływaniem na nie, wówczas sąd może fakultatywnie orzec również zakaz wykonywania wszelkich lub określonych zawodów, prowadzenia wszelkiej lub określonej działalności, lub wykonywania wszelkich lub określonych czynności wymagających zezwolenia (art. 35 ust. 4 u.o.z.).

Co do zasady, art. 35 ust. 1a u.o.z. wskazuje zagrożenie, jakim zostało obwarowane naruszenie przepisu. Jednocześnie wskazana regulacja została uzupełniona o art. 6 u.o.z. Zgodnie bowiem z przepisem art. 6 ust. 1a u.o.z. „zabrania się znęcania nad zwierzętami”. A zatem znęcanie się nad zwierzętami jest zabronione i podlega sankcjom określonym w art. 35 u.o.z., zgodnie z wolą ustawodawcy przez znęcanie możemy natomiast rozumieć każdego rodzaju zadawanie lub świadome dopuszczanie zadawania bólu lub cierpienia (art. 6 ust. 2 u.o.z.). Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego „za przestępstwo znęcania się nad zwierzętami odpowiada nie tylko osoba, która osobiście zadaje ból lub cierpienie zwierzęciu, ale również ten, kto świadomie dopuszcza do zadawania przez inną osobę bólu lub cierpienia zwierzęciu”. Jednocześnie w orzeczeniu podkreślono wprost, że „dopuszczanie polega w praktyce na nie przeciwdziałaniu, czyli przyzwoleniu, i jest świadome, gdy sprawca zdaje sobie sprawę z następstw swego zachowania się, czyli że inna osoba zachowa się w jakikolwiek sposób wskazany w ust. 2 art. 6”⁶.

W dalszej części art. 6 ust. 2 znajdujemy zachowania wypełniające znamiona znęcania, a wśród nich m.in. „porzucanie zwierzęcia, a w szczególności psa lub kota, przez właściciela bądź przez inną osobę, pod której opieką zwierzę pozostaje”. Unormowanie to ma jednak charakter otwarty, ustawodawca posługuje się bowiem sformułowaniem „w szczególności”, a zatem możliwe jest znęcanie się nad zwierzęciem w innej, niewskazanej enumeratywnie w art. 6 ust. 2 u.o.z. formie⁷.

Przedmiotem ochrony w przypadku przestępstwa porzucenia jest zwierzę, a zatem jego życie, zdrowie oraz dobrostan. Przestępstwo porzucenia najczęściej dotyka psy i koty, dlatego ustawodawca zwrócił na nie we wskazanym przepisie szczególną uwagę, niemniej jednak nie można wykluczyć znęcania się nad

⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2009 r., V KK 187/09, LEX nr 553896. Dostępne w internecie: <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/v-kk-187-09-wyrok-sadu-najwyzszego-520647592> [data dostępu: 29.10.2019].

⁷ P. SKUCZYŃSKI, A. ZIENTARA: *Prawnokarna ochrona zwierząt a filozoficzny i teoretyczno-prawny problem wartości i praw podmiotowych*. W: *Status zwierzęcia. Zagadnienia filozoficzne i prawne*. Red. T. GARDOCKA, A. GRUSZCZYŃSKA. Toruń 2012, s. 207–208.

innymi zwierzętami w ten sposób. Przepisy nie odnoszą się bowiem jedynie do zwierząt ściśle udomowionych. W doktrynie ustalono, że art. 6 ust. 2 pkt 11 dotyczy również zwierząt gospodarskich, a nawet dzikich, o ile uzależnione są od człowieka (np. zwierzęta z ogrodów zoologicznych)⁸.

Zgodnie z tezą wyrażoną przez Sąd Najwyższy przestępstwo to może być popełnione wyłącznie umyślnie, z zamiarem bezpośrednim. Ponadto „zamiar ten odnosi się do samej czynności sprawczej, a nie do spowodowania cierpień lub bólu”. Dla bytu przestępstwa nie jest zatem konieczne, by zachowanie sprawcy powodowało ból i cierpienie i by sprawca obejmował je także swoim zamiarem. Sprawca odpowie zatem jak za przestępstwo niezależnie od tego, czy porzucenie sprawiło ból, czy też nie. Dodatkowo nie stanowi okoliczności wyłączającej odpowiedzialność sprawcy, znalezienie przez zwierzę nowego opiekuna zaraz po porzuceniu. Takie zachowanie w dalszym ciągu wypełniać będzie znamiona przestępstwa porzucenia, bez względu na fakt, że cierpienie czy też odczuwany w związku z tym dyskomfort ogranicza się do przystosowania w nowym miejscu. Co ciekawe, to samo dotyczy okoliczności związanej z zapewnieniem zwierzęciu opieki. W związku z tym należy zadać sobie pytanie, czy pozostawienie psa w schronisku również stanowi porzucenie. Jest to materia dość skomplikowana, a podejście Sądów do tego rodzaju spraw jest różne. Niemniej jednak wskazuje się, że schroniska z natury przeznaczone są dla zwierząt bezdomnych, a tymi zgodnie z ustawą o ochronie zwierząt są „zwierzęta domowe lub gospodarskie, które uciekły, zabłąkały się lub zostały porzucone przez człowieka, a nie ma możliwości ustalenia ich właściciela lub innej osoby, pod której opieką trwale dotąd pozostawały”. Zgodnie z tezą wyrażoną przez Sąd Okręgowy w Rzeszowie,

przy ocenie czy konkretny przypadek rozstania się właściciela ze zwierzęciem może być kwalifikowany jako porzucenie (stanowiące ex lege przejaw znęcania się nad tą istotą żyjącą) relewantne znaczenie zyskuje jedynie fakt wyzbycia się posiadania zwierzęcia [...] dla bytu „porzucenia” obojętne jest czy do rozstania doszło w warunkach zapewniających zwierzęciu ochronę i opiekę¹⁰.

We wskazanym wyroku Sąd Okręgowy w Rzeszowie przychylił się do stanowiska, że właściciel, oddając psa do schroniska, zwierzę porzuca. Niemniej jednak Sąd umorzył postępowanie z uwagi na znikomą szkodliwość społeczną czynu.

Sprawcą porzucenia zgodnie z brzmieniem literalnym art. 6 ust. 2 u.o.z. może być jedynie właściciel samego zwierzęcia lub też opiekun, czyli osoba,

⁸ A. LIZAK: *Porzucanie zwierząt w świetle prawa karnego. Teoria i praktyka*. „Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ” 2017, nr 5, s. 94.

⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 lipca 2004...

¹⁰ Wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 21 sierpnia 2013 r., II Ka 356/13, LEX nr 1860394. Dostępne w internecie: <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/ii-ka-356-13-wyrok-sadu-okregowego-w-rzeszowie-521954090> [data dostępu: 29.10.2019].

która sprawuje nad nim pieczę pod nieobecność właściciela, a także osoby prowadzące hotele dla zwierząt, domy tymczasowe, schroniska czy fundacje. W piśmiennictwie wskazuje się, że do tego kręgu zaliczyć należy również osoby, które regularnie dokarmiają zwierzę i bez pomocy których nie byłoby ono w stanie samodzielnie funkcjonować w środowisku¹¹.

Porzucanie zwierząt na gruncie prawa cywilnego

Przechodząc do rozważań o charakterze cywilnoprawnym, wypada przede wszystkim zacząć od statusu zwierząt, które stanowi samoistny byt biologiczny. Od dawna bowiem toczy się debata na temat natury zwierzęcia i tego, czy zwierzę jako istota żyjąca może być rzeczą. Zaczynając rozważania od art. 1 ust. 1 u.o.z., wypada zauważyć, że „zwierzę, jako istota żyjąca, zdolna do odczuwania cierpienia, nie jest rzeczą. Człowiek jest mu winien poszanowanie, ochronę i opiekę”. Zatem zwierzęciu należy się szacunek i ochrona przed zagrożeniami, a co za tym idzie niehumanitarnym traktowaniem ze strony człowieka¹². Warto też pamiętać, że w większości porządków prawnych zwierzęta stanowią przyrodnicze dziedzictwo kulturowe, co tylko umacnia potrzebę ich ochrony, co znajduje szczególne zastosowanie zwłaszcza w kontekście gatunków wolno żyjących, zagrożonych wyginięciem. Dalej w ust. 2 znajdujemy kolejne uregulowanie, zgodnie z którym „w sprawach nieuregulowanych w ustawie do zwierząt stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące rzeczy”. Jednocześnie jeszcze jedna koncepcja natury zwierzęcia mówi o tym, że zaliczane jest ono do dóbr o charakterze majątkowym i w związku z tym również należy objąć je w tym zakresie odpowiednią ochroną odszkodowawczą. A zatem, jak wskazuje się w piśmiennictwie, natura zwierzęcia może być trojaka, a w stosunkach cywilnoprawnych poddano ją regulacjom odnoszącym się do rzeczy.

Na gruncie stosunków prawnorzeczowych możemy również pochylić się nad problematyką związaną z porzuceniem, a także ewentualną możliwością zawłaszczenia zwierzęcia. Kodeks cywilny podobnie jak ustawa o ochronie zwierząt posługują się również sformułowaniem „porzucenia”, o czym stanowi art. 180 k.c., zgodnie z którym „właściciel może wyzbyć się własności rzeczy ruchomej przez to, że w tym zamiarze rzecz porzuci”¹³. W odniesieniu do ustawy o ochronie zwierząt należy jednak wskazać, że konstrukcja kodeksowa porzucenia nadaje temu pojęciu inne znaczenie. W aspekcie prawnocywilnym porzucenie oznacza po prostu „utrata własności” przez właściciela, dyskusyjnym

¹¹ A. LIZAK: *Porzucanie zwierząt...*, s. 93.

¹² M. GOETTEL: *Sytuacja zwierząt...*, s. 17.

¹³ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. 2019 poz. 1145.

pozostaje natomiast, czy w odniesieniu do zwierzęcia można w ogóle stosować przepis art. 180 k.c. W piśmiennictwie dominuje stanowisko, zgodnie z którym pomiędzy przepisami ustawy o ochronie zwierząt, zgodnie z którą porzucenie jest przestępstwem znęcania się nad zwierzętami, a porzuceniem w ujęciu cywilnym, mającym na celu wyzbycie się własności zachodzi swoisty konflikt¹⁴. W piśmiennictwie wskazuje się bowiem, że porzucenie zwierzęcia z zamiarem wyzbycia się jego „własności” mogłoby być uznane za sprzeczne z prawem¹⁵. Co z kolei spowodowałoby, że czynność taka byłaby bezwzględnie nieważna i bezskuteczna – zgodnie z art. 58 k.c. „czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy”.

Dodatkowo z konstrukcją porzucenia związana jest ściśle instytucja tzw. zawłaszczenia. Art. 181 k.c. stanowi, że „własność ruchomej rzeczy niczyjej nabywa się przez jej objęcie w posiadanie samoistne”. Przedmiotem takiego zawłaszczenia mogą być rzeczy niczyje, a także porzucone właśnie z zamiarem wyzbycia się. Zatem przedmiotem takiego zawłaszczania mogłyby być zwierzęta, stanowiące dobra niczyje. W przypadku zwierząt kwestia ta nie jest oczywista, gdyż zgodnie z utartym w literaturze poglądem nie jest możliwe skuteczne porzucenie samego zwierzęcia w warunkach art. 180 k.c. Niemniej jednak, choć zawłaszczenie takiego zwierzęcia na gruncie przepisów prawa cywilnego wydaje się teoretycznie możliwe, ze względu na przepisy m.in. ustawy o ochronie praw zwierząt powinno być uznane za niedozwolone. Problem znajduje odbicie w wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 3 listopada 2011 roku, który w tezie stanowi, że

zgodnie z art. 180 k.c., porzucenie rzeczy w zamiarze wyzbycia się jej własności, jest legalnym sposobem zadysponowania własnością i może rodzić skutki prawne, np. nabycie własności rzeczy niczyjej. Tymczasem, wedle art. 35 ust. 1 w zw. art. 6 ust. 2 pkt 11 ustawy o ochronie zwierząt, ten sam czyn porzucenia w odniesieniu do zwierzęcia, jest przestępstwem, zatem nie może stanowić wyżej opisanych legalnych rozstrzygnięć, odnoszących się do materii własności zwierzęcia¹⁶.

Sądy w swojej praktyce starają się ujednoczyć wykładnię przepisów w tym zakresie.

¹⁴ W. RADECKI: *Ustawa o ochronie zwierząt. Komentarz*. Warszawa 2015, s. 119.

¹⁵ Zob. M. GOETTEL: *Problem porzucenia i zawłaszczenia zwierzęcia*. W: *Sytuacja zwierzęcia w prawie cywilnym...*, s. 92–99.

¹⁶ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 3 listopada 2011 r., II OSK 1628/11, LEX nr 1151962. Dostępne w internecie: <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/ii-osk-1628-11-wyrok-naczelnego-sadu-administracyjnego-521245658> [data dostępu: 29.10.2019].

Wykrywalność sprawców porzuceń

Niestety trudności w wykryciu tego rodzaju sprawców powodują, że porzucający bardzo często pozostają w swym zachowaniu bezkarni. W doktrynie wskazuje się, że jedynie 1,5% orzeczeń zapadłych w sprawach z ustawy o ochronie zwierząt dotyczy przestępstwa porzucenia¹⁷. Wynika to przede wszystkim ze specyfiki przestępstwa i sposobów działania samych sprawców, którzy najczęściej porzucają zwierzęta w oddalonych miejscach, w porze nocnej, czy też w środku lasu. W takiej sytuacji ciężko choćby o naoczego świadka, który potwierdziłby takie a nie inne okoliczności zdarzenia. Sami porzucający często przyjmują też linie obrony polegającą na twierdzeniu, że zwierzę samo uciekło, a niekoniecznie zostało porzucone.

Nie bez znaczenia pozostaje też fakt, że kary za przestępstwa z art. 35 ust. 1 i 2, mimo że są orzekane, w dalszym ciągu pozostają niskie. Na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Ministerstwo Sprawiedliwości¹⁸ na karę pozbawienia wolności w latach 2008–2018 za przestępstwo określone w art. 35 ust. 1 u.o.z. skazano ogółem 206 dorosłych osób, przy czym za przestępstwo określone w art. 35 ust. 2 u.o.z. 35 dorosłych osób. W przypadku kary pozbawienia wolności w wymiarze od 1 miesiąca do 11 miesięcy dorosłych prawomocnie skazanych z art. 35 ust. 1 u.o.z. było ogółem 186 osób, w przypadku art. 35 ust. 2 u.o.z. skazano natomiast ogółem 18 osób dorosłych. W razie wymierzenia kary pozbawienia wolności w wymiarze 1 roku, takich osób w przypadku art. 35 ust. 1 u.o.z. skazano ogółem 16, a w przypadku art. 35 ust. 2 u.o.z. było to 11 osób dorosłych. W odniesieniu do bezwzględnej kary pozbawienia wolności do lat 2 skazano ogółem 4 osoby dorosłe za przestępstwo art. 35 ust. 1 u.o.z., przy czym nie odnotowano skazania na taką karę w przypadku art. 35 ust. 2 u.o.z. Statystyka ta obejmuje również kary pozbawienia wolności powyżej 2 lat, w tym kary długoterminowe, jednak na podstawie udostępnionych przez Ministerstwo Sprawiedliwości danych w latach 2008–2018 nie można zaobserwować żadnych skazań za przestępstwa z art. 35 ust. 1 i 2 u.o.z.

Na podstawie danych udostępnionych przez Służbę Więzienną można zaobserwować, że w latach 2012–2016 przyjęto łącznie 521 skazanych prawomocnie za przestępstwa z art. 35 u.o.z. Należy jednocześnie pamiętać, że liczba samych osadzeń w zakładach karnych różni się od liczby rocznych skazań z uwagi na fakt, że najczęściej do umieszczenia w jednostce penitencjarnej dochodzi

¹⁷ Zob. na ten temat: M. MOZGAWA i in.: *Prawnokarna ochrona zwierząt – analiza dogmatyczna i praktyka ścigania przestępstw z art. 35 ustawy z 21.08.1997 r. o ochronie zwierząt*. „Prawo w Działaniu. Sprawy Karne” 2011, nr 9, s. 41–100.

¹⁸ Wydział Statystycznej Informacji Zarządczej: *Opracowania wieloletnie*. Dostępne w internecie: <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/> [data dostępu: 29.10.2019].

dopiero po upływie określonego czasu po uprawomocnieniu się orzeczenia skazującego.

Tabela 1

**Przyjęci do jednostek penitencjarnych w latach 2012–2016,
skazani wyrokiem prawomocnym za przestępstwo z ustawy o ochronie zwierząt**

Rok	Przyjęci art. 35 ust. 1 i ust. 1a u.o.z.	Przyjęci art. 35 ust. 2 u.o.z.	Suma (przestępstwa)	Przyjęci wykroczenia z art. 37 u.o.z.	Suma (przestępstwa i wykroczenia)
2016	101	16	117	5	115
2015	75	13	88	3	107
2014	86	16	102	3	105
2013	81	23	104	3	91
2012	81	25	110	5	122
S u m a	424	93	521	19	540

Źródło: Dane opracowane na podstawie informacji udostępnionej przez Biuro Informacji i Statystyki Centralnego Zarządu Służby Więziennej¹⁹.

Jednocześnie podobna liczba skazanych prawomocnie za przestępstwa z art. 35 u.o.z. tj. 514 osób opuściła w tym czasie jednostki penitencjarne po wykonaniu kary pozbawienia wolności za przestępstwa skierowane przeciwko zwierzętom.

Tabela 2

**Zwolnieni z jednostek penitencjarnych w latach 2012–2016,
skazani wyrokiem prawomocnym za przestępstwo z ustawy o ochronie zwierząt**

Rok	Zwolnieni przestępstwa z art. 35 ust. 1 i ust. 1a u.o.z.	Zwolnieni przestępstwa z art. 35 ust. 2 u.o.z.	Suma (przestępstwa)	Zwolnieni wykroczenia z art. 37 u.o.z.	Suma (przestępstwa i wykroczenia)
2016	95	12	107	2	109
2015	68	18	86	5	91
2014	91	19	110	3	113
2013	88	23	111	1	112
2012	78	22	100	5	105
S u m a	420	94	514	16	530

Źródło: Dane opracowane na podstawie informacji udostępnionej przez Biuro Informacji i Statystyki Centralnego Zarządu Służby Więziennej²⁰.

¹⁹ Dostępne w internecie: <https://sw.gov.pl/jednostka/biuro-informacji-i-statystyki> [data dostępu: 29.10.2019].

²⁰ Ibidem.

Warto również przyjrzeć się statystyce policyjnej z ostatnich lat. Na podstawie danych zebranych i udostępnionych przez Policję można zaobserwować wzrost wszczętych postępowań, a także wykrytych przestępstw w zakresie art. 35 ust. 1 i 2. W 2017 roku wszczęto ogółem 2767 postępowań, stwierdzono łącznie 1869 przestępstw, a także wykryto ich 1116, co daje wskaźnik wykrycia na poziomie 59,7%. W porównaniu z rokiem 2013 dane te znacznie wzrosły. Liczba podejrzanych, choć w ostatnich latach nieodnotowana, również się zwiększyła. W 2014 roku było bowiem łącznie aż 806 podejrzanych w zakresie tego rodzaju spraw.

Tabela 3

**Statystyka policyjna – przestępstwa z ustawy
o ochronie zwierząt art. 35 ust. 1 i 2**

Rok	Postępowania wszczęte	Przestępstwa stwierdzone	Przestępstwa wykryte	Wskaźnik wykrycia w %	Liczba podejrzanych
2017	2767	1869	1116	59,7	brak wskazania
2016	2496	1673	937	55,9	brak wskazania
2015	2229	1846	1191	64,5	brak wskazania
2014	2214	1483	860	58	806
2013	2174	1439	865	60,1	789

Źródło: Dane opracowane na podstawie statystyki policyjnej²¹.

Podsumowanie

Przedstawione w niniejszym artykule dane statystyczne dotyczą przestępstw skierowanych przeciwko zwierzętom z art. 35 ust. 1 i 2 w ogólności, a zatem wszelkich aktów znęcania się nad nimi. Nie odnoszą się jedynie do przypadków samego porzucania zwierząt, choć wśród nich znajdują się również takie przypadki. Trzeba mieć bowiem na uwadze fakt, że o ile w przypadku drastycznych aktów znęcania się nad zwierzętami można zaobserwować w ostatnich latach pewien wzrost częstotliwości podejmowania tego rodzaju spraw, ilość prawomocnych skazań, a co za tym idzie wzrost surowości wymierzanych kar, o tyle w przypadku samego porzucania większość sprawców wciąż pozostaje bezkarna²². Najczęściej bowiem nagłaśniane w mediach są najbardziej kontrowersyjne przypadki, w których zwierzęta przetrzymywane

²¹ Dostępne w internecie: <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/wybrane-ustawy-szczegol/ustawa-o-ochronie-zwier/50889,Ustawa-o-ochronie-zwierzat.html> [data dostępu: 29.10.2019].

²² D. KARAŚ: *Jak Polacy...*, s. 75–76.

są w nieludzkich warunkach, zadawane są im okrutne cierpienia fizyczne, a nawet śmierć. W obliczu tego sytuacji, w których zwierzę jest po prostu wyrzucane do lasu z jadącego samochodu, nie wywołują w opinii społecznej takich samych kontrowersji i odczuć. Dlatego też niezwykle ważna w zakresie walki z problemem jest zmiana świadomości samego społeczeństwa, gdyż to może stanowić impuls dla wzmożonej walki z tego rodzaju przestępczością.

Należy pamiętać, że porzucanie zwierząt to temat bardzo aktualny i ważny. Niestety z uwagi na skomplikowany proces dowodzenia jest to nadal obszar marginalizowany w polskim prawie karnym. Nie jest też wolna od kontrowersji niejednolita wykładnia przepisów na gruncie prawa cywilnego. Wydaje się zatem, że ewentualna zmiana obecnych regulacji prawnych zarówno na gruncie prawa cywilnego, jak i prawa karnego mogłaby zwiększyć świadomość społeczeństwa, zmienić status zwierzęcia w obrocie stosunków prawnych i jego postrzeganie, a co za tym idzie przyczynić się zwiększenia efektywności ścigania tej kategorii sprawców i zapobiegania tego rodzaju przestępstwom.

Bibliografia

- Goettel, Mieczysław. *Sytuacja zwierzęcia w prawie cywilnym*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2013.
- <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/wybrane-ustawy-szczegol/ustawa-o-ochronie-zwier/50889,Ustawa-o-ochronie-zwierzat.html>. Accessed 29 Oct. 2019.
- <https://sw.gov.pl/jednostka/biuro-informacji-i-statystyki>. Accessed 29 Oct. 2019.
- Karaś, Dawid. *Jak Polacy znącają się nad zwierzętami? Raport z monitoringu sądów, prokuratur i policji, wersja rozszerzona*. Kraków–Warszawa: Fundacja Czarna Owca Pana Kota – Stowarzyszenie Ochrony Zwierząt “Ekostraż.” <https://czarnaowca.org/wp-content/uploads/2016/03/CzarnaOwca-NMP-RAPORT-1.pdf>. Accessed 29 Oct. 2019.
- Lizak, Agata. “Porzucanie zwierząt w świetle prawa karnego. Teoria i praktyka.” In *Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ*, no. 5 (2017): 88–100.
- Mozgawa, Marek et al. “Prawnokarne ochrona zwierząt – analiza dogmatyczna i praktyka ścigania przestępstw z art. 35 ustawy z 21.08.1997 r. o ochronie zwierząt.” In *Prawo w Działaniu. Sprawy Karne*, no. 9 (2011): 41–100.
- Radecki, Wojciech. *Ustawa o ochronie zwierząt. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo Difin, 2015.
- Rejman, Genowefa. “Ochrona prawna zwierząt.” In *Studia Iuridica*, vol. XLVI (2006): 253–284.
- Skuczynski, Paweł, and Anna Zientara. “Prawnokarna ochrona zwierząt a filozoficzny i teoretycznoprawny problem wartości i praw podmiotowych.” In *Status zwierzęcia. Zagadnienia filozoficzne i prawne*. Edited by Teresa Gardocka, and Agnieszka Gruszczyńska. 200–227. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2012.

- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, Dz.U. 2019 poz. 122 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. 2019 poz. 1145.
- Wydział Statystycznej Informacji Zarządczej: *Opracowania wieloletnie*. <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/>. Accessed 29 Oct. 2019.
- Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 3 listopada 2011 r., II OSK 1628/11, LEX nr 1151962. <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/ii-osk-1628-11-wyrok-naczelnego-sadu-administracyjnego-521245658>. Accessed 29 Oct. 2019.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 lipca 2004 r., II AKa 139/04, LEX nr 148554. <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/ii-aka-139-04-wyrok-sadu-apelacyjnego-w-katowicach-520242250>. Accessed 29 Oct. 2019.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2009 r., V KK 187/09, LEX nr 553896. <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/v-kk-187-09-wyrok-sadu-najwyzszego-520647592>. Accessed 29 Oct. 2019.
- Wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 21 sierpnia 2013 r., II Ka 356/13, LEX nr 1860394. <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/ii-ka-356-13-wyrok-sadu-okregowego-w-rzeszowie-521954090>. Accessed 29 Oct. 2019.

Aleksandra Polak-Kruszyk – MA, is a Ph.D. student at the Department of the Criminal Executive Law at the Faculty of Law, Administration and Economics of the University of Wrocław. She was a student of law studies from 2012 to 2017. Aleksandra Polak-Kruszyk is working on a doctoral dissertation analyzing the issues of long-term sentences. She holds a University of Wrocław scholarship. She is an active speaker in the field of criminal executive law problems and has written scientific articles in the field of substantive and criminal executive law. Aleksandra Polak-Kruszyk is also an active member of academic student associations. Apart from her university activities, she is an assistant prosecutor in the Regional Prosecutor's Office in Wrocław.

Aleksandra Polak-Kruszyk – mgr, doktorantka w Katedrze Prawa Karnego Wykonawczego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Absolwentka stacjonarnych studiów prawniczych w latach 2012–2017. Przygotowuje rozprawę doktorską poświęconą tematyce wykonywania kar długoterminowych. Stypendystka Uniwersytetu Wrocławskiego. Aktywna prelegentka w zakresie referatów dotyczących problemów z dziedziny prawa karnego. Autorka artykułów naukowych z dziedziny prawa karnego materialnego i wykonawczego. Czynnie zaangażowana w działalność naukową w studenckich kołach naukowych. Działalność pozauczelniana: asystent prokuratora w Prokuraturze Regionalnej we Wrocławiu.